

verbindende kracht
in het sociaal domein

Aan welke knoppen kun je draaien voor zo laag mogelijke bijstandsuitgaven?

Peter Benschop
Bastiaan Ouwehand

13 december 2023

Agenda van vandaag

2

- Vragen vooraf
- Het vraagstuk in het kort
- Opdracht en uitkomsten onderzoek AEF en De Beleidsonderzoekers
- Aan welke knoppen kun je als gemeente draaien?
- Wat vindt Divosa en hoe kunnen wij helpen?

Een vraag vooraf

3

Herkennen jullie de prikkelwerking in het BUIG-systeem en hoe werkt deze door?

Vervolgfragen

4

Aan welke knoppen draaien jullie om de uitgaven te beheersen?

En kun je zeggen of dit gewerkt heeft?

Het vraagstuk in het kort

5

- Macrobudget BUIG grotendeels verdeeld op basis van objectief model
- Achterliggend idee over prikkelwerking: beheersing van de uitgaven
- Uitgangspunt: gemeenten kunnen uitgaven beïnvloeden door beleid en uitvoering in te richten op volumebeperking en beïnvloeding van de prijs
- Theorie: (langdurige) tekorten of overschotten verklaard door beleid en uitvoering
- Dus de vraag ontstaat: doen overschotgemeenten het nu zoveel beter dan de tekortgemeenten?

Opdracht SZW aan AEF / Beleidsonderzoekers

6

Onderzoek welke door een gemeente te beïnvloeden factoren, gerelateerd aan beleid en uitvoering, bijdragen aan het optreden van meerjarige tekorten of overschotten (op de BUIG)?

Overall conclusie AEF / Beleidsonderzoekers

- Het verdeelsysteem is een model, die de werkelijkheid nooit volledig kan benaderen.
  - Tekorten of overschotten kennen geen eenduidige verklaring, het is een samenspel van verklaringen. Sommige bevorderende factoren zijn wel zichtbaar (*volgende sheet*).
  - Voor iets meer dan de helft van de gemeenten kan hun tekort of overschot redelijk verklaard worden, voor de andere is dit slechts beperkt of nauwelijks.
  - De prikkelwerking is niet altijd effectief. Maar het financieel bewustzijn wordt wel versterkt.
  - Bij gemeenten met tekorten overheerst vaak kortetermijnperspectief.
  - Afsluitende reflectie: De keuzes die gemeenten maken om hun bijstandsuitgaven zo laag mogelijk te maken, staan soms op gespannen voet met de bredere beleidsdoelen in de P-wet en het sociaal domein
-

Bevorderende factoren uit onderzoek

8

Bevorderende factoren die enigszins of sterk (positief) samenhangen met saldo:

- Stabiel beleid en organisatie (minder politieke aandacht)
- Ontwikkeling financiële situatie (beperkte last uit het verleden)
- Efficiënt werkproces
- Externe samenwerking met ketenpartners, zoals uitvoerders en het UWV
- Kennis van de klant / informatiegedreven beleid
- Visie en doel in lijn met de prikkel
- Financiële sturing op instroombeperking en uitstroombevordering

Adviezen onderzoekers

- Monitor, evalueer en experimenteer wat werkt in je instrumentarium
  - Kijk vooral naar de lange termijn bij inrichting van je instrumentarium
  - Breng focus aan in je instrumentarium op basis van wat werkt
  - Voorkom een tactisch gat tussen bestuur, beleid en uitvoering
  - Doe het in één keer goed: geef werk en inkomen stabiel vorm
  - Organiseer Werk en Inkomen conjunctureel gevoelig
  - Kijk naar bredere samenwerking in het sociaal domein
  - Begroot bewust
  - Investeer in je professionals
-

Zien jullie belang van volgende knoppen?

- Kijk naar instroom (work first), doorstroom (omscholing/bijscholing/training) en uitstroom (zoek werk bij de kandidaat en niet omgekeerd). Desgewenst kan ook rechtmatigheid hier een rol in spelen.
- Kijk ook naar de prijs: parttimewerk, maatregelen en handhaving
- Kennis van het klantenbestand inclusief goede registratie
- Analyseer het totale proces van beleid tot aanvragen tot terugvordering.
  - Laat de input vanuit de uitvoering leidend zijn.
  - Betrek zoveel mogelijk mensen uit de organisatie.
- Organiseer beleid en uitvoering zo dicht mogelijk bij elkaar. Sterker nog: beleid moet zich laten sturen door de uitvoering (wat is nodig?)
- Beoordeel met regelmaat effecten van ingezette instrumenten: weet wat werkt en durf te veranderen.
- Digitaliseer inkomensprocessen, maak tijd voor menselijk contact voor activering en participatie
- Heb aandacht voor preventie instroom
- Hou bij de inrichting van organisatie en proces rekening met conjuncturele schommelingen
- Motivatie: Ga niet per definitie uit van financiële tekorten maar ga uit van het begeleiden van mensen naar werk

Wat kan divosa hierin betekenen?

Een Divosa vrijdag besteden aan het rapport van AEF

Een handreiking ontwerpen en bespreken in de regio's

Meer onderzoek samen met de VNG naar dat wat werkt.

In gesprek met het ministerie over aanpassingen korte termijn (1-2 jaar). Aanpassing lange termijn loopt mee in het ontwikkelspoor 2 P-wet in balans.

We ontwerpen pro-actief een nieuw verdeelsysteem passend bij de doelstelling van de P-wet in balans en gaan hierover in gesprek met het ministerie.